

Balázs Kata

Hencze Tamás: *Függőleges fény*

📍 Prestige Galéria, Budapest

📅 2010. október 28 – november 23.

■ HENCZE TAMÁS legfrissebb műveinek kiállítása a Műgyűjtők éjszakáján, október 28-án nyílt a Falk Miksa utcában található, beszédes elnevezésű Prestige Galériában. A galéria célkitűzése a „mintaadás a fiatalabb művészgenerációk” számára, oly módon, hogy a magyar neoavantgárd – és azon belül is legnagyobb részt a geometrikus szemlélet – központi alakjait állítja ki, az ő műveiket forgalmazza. (A mellékesen megjegyzendő és merengésre alkalmas adó kultúrszociológiai, sőt politikatörténeti tény az, hogy a galéria mögött valójában a Képcsarnok áll – de olyan ízlést és szemléletet képviselve, az eddig ott megszokottól merőben eltér.)

A Kossuth-díjas Hencze Tamás a hatvanas évek óta a magyar művészet egyik megkerülhetetlen alakja. 1997-ben a Múcsarnok rendezett retrospektív kiállítást műveiből, 2004-ben jelent meg Hajdu István monográfiája; életművének történeti beágyazását a Zuglói Körrel, az IPARTERV-generációval, tágabban a neoavantgárd magyarországi megjelenésével, illetve kiállításával foglalkozó kutatások végzik folyamatosan. A most kiállított képek sem borítják fel az évtizedek során kialakult konszenzust az op arttól már régen megszabadult és a pattern painting, illetve a kinetikus-hard egde festészet magyarországi jelenlété-

vel szorosan összefonódott Hencze-életműről. Következésképpen, tisztán illeszkednek az alkotói pályába (ha egyáltalán lehet ilyen kijelentéseket tenni egy alkotófolyamatról), s viszik tovább a geometrikus festészet és a gesztusfestészet hibridjeit létrehozó irányt – amely Malevicstől és a második világháború utáni expresszív absztrakció különféle formáitól egyaránt ihletve –, a magyar hagyományba a Perneczky Géza által 1968-ban felvetett Kassák-örökség révén illeszkedik.

Hencze festészetében számomra mindenképpen a technika a legérdekesebb és a legfigyelemreméltóbb. Szigorú művészet szemlélete, tárgyilagossága művészetének az utóbbi két évtizedben állandó szereplőivé vált „festékpacákat” is tárgyilagossítja, kivonva belőlük az ezzel az anyaggal kapcsolatban gyakran óhatatlanul felmerülő véletlenszerűség érzetét. Ezek a homogén foltok többszörös átvitelek eredményei, és ezt a módszert az alkotó már a nyolcvanas évek óta gyakorolja. A tényleges pacákat kivágja, sablonként használja, hogy – az első, hatvanas években lezajlott, a tasizmushoz vagy az absztrakt expresszionizmushoz közelálló korszaka után felfedezett, az orosz konstruktivizmus technikai apparátusát idéző – festőhengerrel vigye fel, illetve át őket a kép felületére, olajban. Ez kioltja exp-

HENCZE TAMÁS
Négyzet felett I., 2009, olaj, vászon, 120 x 80 cm
© fotó: Juhász Imre

HENCZE TAMÁS
Négyzet felett II., 2009, olaj, vászon, 120 x 80 cm
© fotó: Juhász Imre

HENCZE TAMÁS
Vörös fény, 2010, olaj, vászon, 200 x 80 cm
© fotó: Juhász Imre

resszivitásukat (tehát így kerüli el azt, hogy dekorációnak vagy mintának „olvashassuk” őket), valamint felidézni a sokszorosító technikát, és egyben annak „ipari” jellegét is. A pacák képalkotó elemmé válnak.

A festékfoltok (egy véletlenül képződött formából kivont, véglegessé merevített elemek), amikor nem magukban vagy egymás mellett, egymáshoz való viszonyukban állnak, akkor olyan, főleg vertikálisan szerveződő geometrikus elemekkel találkoznak, amelyekben – a korábbi alkotói periódusokhoz hasonlóan – nagy hangsúlyt kap a fény. A kép terébe függőlegesen betörő, a képfelületet megosztó, s egyben a részeket integráló, zavarba ejtő fénycsík a homály és élesség, tér és sík, szimmetria és aszimmetria Henczét mindig foglalkoztató, állandó ellentétpárjainak problémájára utal; a kiállítás címe is ezt a két „vonást” állítja középpontba (*Vörös fény, Kék tér*). A geometrikus ele-

mek már a 2000-es évek eleje óta nem feltétlenül és csupán „együtt járnak” a gesztusokkal, hanem megformálásukban is keverednek velük. Hajdu István az alkotóról szóló

monográfiájában fejti ki azt a megfigyelését, amely szerint az életmű szakaszai nem lineárisan, hanem spirálisan szerveződnek: Hencze tehát vissza-visszatér saját korábbi periódusaihoz, a nyolcvanas évektől kezdve pedig saját életművét „posztmodernizálja”. Az itt és most megjelenő visszautalás az életmű korábbi szakaszára az életművön belül szintén ennek a spirálnak a része.

A színsávok alján megjelenő (meg)szaggatottság, tépettség nem csupán korai, akciófestészeti konnotációkkal rendelkező festményeit és tusmunkáit idézi meg, hanem utalás lehet Hencze egy korai, szintén az akciófestészethez sorolható, de annak radikális megjelenését mutató sorozatára is 1972/73-ból, amely során megégette a vásznakat, vertikálisan szerveződő képeket (azaz szó szerint „függőleges fény”-kompozíciókat) hozva így létre. A szétfolyó, szétfröccsenő festékfolt és az égetés következtében létrejött forma itt a festőhenger segítségével felvitt alakzatban találkozik. A kiállított vásznon a térhatás és a síkhatás kérdése, az előbbiekkal koherens egységben, változatlanul a Hencze-életmű középpontjában áll: a homogén és differenciált színfoltokból épülő képeken az árnyalatok egymás mellé helyezésével elért térhatást ezen képek esetében a festékfoltok kidolgozása és elhelyezése is segíti (élénkítő palettával, fekete-fehér háttér előtt, vörös-fehér háttér előtt, geometrikus ill. homogén színsáv-felületek alatt és felett: *A négyzet felett I-II.*)

A friss anyagot szemlélve megállapítható, hogy a korábbi évtizedben meghatározó kalligrafikus jelek eltűntek, a nézőnek az az érzése támad, hogy Hencze korábban „megélnékült” palettája újra redukálódott, talán annak érdekében, hogy a formák találkozását állítsa fókuszba: feketék, vörösek és kékek uralják a kiállítóteret. Az életmű „ön-posztmodernizálását” kísérő, a korábbi személytelenségre törekvő címadással szakító, valamiféle narratív szándékot feltételező, metaforikus képcímek megmaradtak. Egy esetben olyan kísérlettel is találkozunk, ahol a sablonnal „kimért” festékfoltok önállóan, geometrikus-homogén színsáv nélkül jelentkeznek, és állnak mégis szigorúan szimmetrikus rendbe. Talán még sosem volt annyira nyilvánvaló, mint ezzel az anyaggal kapcsolatban az, amit a 2004-es monográfia vetett fel: a „festékpaca” tárgyiasítása annyira radikálissá válik, hogy a forma önköltése újra drámaiságot hoz a képbe (*Négy + 1 csapás*). Hencze következetes, tiszteletre méltóan pontos. Az egyetlen, a fentiekből adódó kérdésem várakozásomat is kifejezi: mi lehet a sok évtizedes út következő lépése?

HENCZE TAMÁS
Négy + egy csapás, 2010, olaj, vászon, 90 x 140 cm, © fotó: Juhász Imre

